

Sygn. akt VII U 345/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lipca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku

VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA w SO w Gdańsku Ewa Downar-Zapolska

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Małgorzata Wronkowska

po rozpoznaniu w dniu 22 lipca 2013 r. w Gdańsku

sprawy E. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania E. N.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

z dnia 26 listopada 2012 r. nr (...)

zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. i przyznaje ubezpieczonej E. N. prawo do emerytury od dnia 16 października 2012 r. i ustala, iż organ emerytalny nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji

Sygn. akt VII U 345/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 listopada 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił ubezpieczonej E. N. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach z uwagi na niespełnienie warunków nabycia tego prawa, przewidzianych przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 153 poz. 1227 ze zm.), dalej: ustawa. Organ rentowy podał, iż nie uwzględnił ubezpieczonej do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach okresów pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w okresie od dnia 01 października 1974 r. do dnia 14 września 1981 r. oraz od dnia 15 września 1981 r. do dnia 30 czerwca 1996 r. w ramach zatrudnienia w (...) Zakładach (...)w S. na stanowiskach junaka (...), obuwnika formowacza, przygotowawcza opakowań, operatora sklejarci oraz operatora sklejarci pudełek – bowiem w ocenie pozwanego świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 05 grudnia 1998 r. potwierdza pracę na stanowiskach bezpośredniej obsługi maszyn i urządzeń do krajania i składania arkuszy papieru, powołując się na wykaz A dział XI pozycję 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. nr 8 poz. 43), dalej: rozporządzenie, gdzie widnieje bezpośrednia obsługa maszyn i urządzeń do składania (łamania) arkuszy papieru, krajania papieru i wyrobów poligraficznych oraz do oprawy wyrobów poligraficznych w drukarniach – zatem trudno dać wiarę zdaniem pozwanego, aby fabryka obuwia zajmowała się pracami w drukarniach. W zakresie zaś

wskazanego stanowiska obuwnika formowacza przywołano wykaz A dział VII pozycję 14 rozporządzenia, tj. prace związane ze szlifowaniem, klejeniem i wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego. Dodatkowo zaś w zarządzeniu nr 19 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 6 sierpnia 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz. Urz. MG z 1983 r. nr 1 poz. 2) w wykazie A dział VII pozycja 14 w punktach 1-4 wskazano stanowiska: obuwnik - montażysta (przy ścieraniu, ścienianiu i szlifowaniu elementów wyrobów), obuwnik - montażysta (przy nanoszeniu kleju i sklejanii elementów wyrobów z użyciem klejów, obuwnik - montażysta (przy wykańczaniu wyrobów środkami chemicznymi) oraz obuwnik - montażysta (przy formowaniu cholewek, ćwiekowaniu i przesywaniu obuwia (dublowaniu) (k. 67 akt rentowych).

Odwołanie z dnia 10 grudnia 2012 r. od powyższej decyzji pozwanego organu rentowego wniósł ubezpieczona E. N., wskazując, iż w spornym okresie pracowała jako obuwnik formowacz oraz przy produkcji opakowań, pudełek i dodatków. Wniosła również o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność ustalenia charakteru i rodzaju wykonywanej przez niego w spornym okresie pracy (k. 2 akt sprawy).

W odpowiedzi z dnia 08 lutego 2013 r. na odwołanie ubezpieczonej pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji (k. 3-5 akt sprawy).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczona E. N. zd. Piórek, urodzona dnia (...), posiadająca wykształcenie podstawowe, bezrobotna, w dniu 29 października 2012 r. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wniosek o emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach. Ubezpieczona nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego. Wymagany wiek 55 lat ubezpieczona ukończyła w dniu 09 kwietnia 2012 r. Ubezpieczona nie pozostaje w stosunku pracy od dnia 16 października 2012 r.

okoliczności bezsporne, vide: wniosek ubezpieczonej o emeryturę – k. 60 akt rentowych, zestawienie pozwanego – k. 66 akt rentowych, świadectwo pracy z dnia 19 października 2012 r. – k. 61-62 akt rentowych

W toku postępowania przed organem rentowym ubezpieczona udowodniła według stanu na dzień 01 stycznia 1999 r. staż sumaryczny 25 lat, 3 miesiące i 2 dni, w tym 23 lata, 2 miesiące i 4 dni okresów składkowych oraz 2 miesiące i 28 okresów nieskładkowych, jednakże nie udowodniła wymaganych 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Na skutek przeprowadzonego przez Sąd postępowania dowodowego uznać należało jednak, iż ubezpieczona łącznie udowodniła przeszło 19 lat pracy w warunkach szczególnych.

dowód: karta przebiegu zatrudnienia ubezpieczonej – k. 18 akt rentowych

Zaskarżoną w sprawie decyzją z dnia 26 listopada 2012 r. pozwany organ rentowy odmówił ubezpieczonej prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach z uwagi na niespełnienie warunków nabycia tego prawa, tj. wobec nie udowodnienia wymaganego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

dowód: decyzja pozwanego o odmowie prawa do emerytury z dnia 26 listopada 2012 r. – k. 67 akt rentowych

Nie była to pierwsza decyzja odmawiająca wnioskodawczyni prawa do świadczenia emerytalnego – uprzednio decyzją z dnia 23 marca 2012 r. pozwany organ rentowy również odmówił ubezpieczonej prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach z uwagi na niespełnienie warunków nabycia tego prawa, tj. wobec nie rozwiązania stosunku pracy oraz nie udowodnienia wymaganego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Następnie zaś decyzją z dnia 11 maja 2012 r. pozwany organ rentowy również odmówił ubezpieczonej prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach z uwagi na niespełnienie

warunków nabycia tego prawa, tj. wobec nie rozwiązania stosunku pracy oraz nie udowodnienia wymaganego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

W związku z odwołaniem ubezpieczonej, tut. Sąd prawomocnym wyrokiem z dnia 25 września 2012 r., wydanym w sprawie o sygn. akt VII U 2194/12 oddalił odwołanie ubezpieczonej.

dowód: decyzja pozwanego o odmowie prawa do emerytury z dnia 23 marca 2012 r. – k. 19 akt rentowych, decyzja pozwanego o odmowie prawa do emerytury z dnia 11 maja 2012 r. – k. 38 akt rentowych, informacja o wyroku Sądu z dnia 25 września 2012 r. o sygn. akt VII U 2194/12 – k. 59 akt rentowych

W spornych okresach od dnia 01 października 1974 r. do dnia 14 września 1981 r. oraz od dnia 15 września 1981 r. do dnia 30 czerwca 1996 r. ubezpieczona E. N. była zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy w (...) Zakładach (...) w S. na stanowiskach junaka (...), obuwnika formowacza, przygotowawcza opakowań, operatora sklejarzki oraz operatora sklejarzki pudełek. W powyższym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała prace przy produkcji spodów obuwniczych ze skóry, gumy i tworzyw sztucznych oraz klejenie i powlekanie tkanin obuwniczych: przygotowawcza opakowań i dodatków obuwniczych (przy farbowaniu tekstyliu, taśm lamówkowych i sznurowadeł) oraz prace związane ze szlifowaniem, klejeniem i wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego: obuwnika - montażysty (przy ścieraniu, ścienianiu i szlifowaniu elementów wyrobów oraz przy formowaniu cholewek, ćwiekowaniu i przesywaniu obuwia (dublowaniu)).

Łącznie u pracodawcy ubezpieczona pracowała w okresie od dnia 01 października 1973 r. do dnia 30 czerwca 1996 r.

Od dnia 01 października 1973 r., tj. w niespornym okresie, wnioskodawczyni zatrudniona była jako pracownik fizyczny w XIII Ochotniczym Hufcu Pracy. Praca trwała w godzinach 6-12, zatrudniona była wówczas jako osoba małoletnia, a odbywała się na wszystkich stanowiskach na danym oddziale zakładu pracy. W tym okresie ubezpieczona podlegała świadkowi Z. B. jako brygadziście produkcji na oddziale opracowywania elementów spodowych zakładu pracy.

Następnie od dnia 01 października 1974 r. ubezpieczona pracowała na oddziale opracowywania elementów spodowych na stanowisku obuwnika formowacza przy ścieraniu, klejeniu, prasowaniu, formowaniu elementów spodowych obuwia, sklejaniiu podeszw (gumowych) oraz podeszw z obcasami, a następnie prasowano całość celem wzmocnienia spoiwa. Praca miała miejsce w warunkach szkodliwych – w oparach kleju, który trzeba było podgrzewać. Z poszczególnych elementów sklejało całą gotową podeszwę. Na początku szlifowano podstawową część podeszwy, odkurzano z pyłu, przecierano odpowiednim rozpuszczalnikiem (dobieranym w zależności od materiału). W hali, w której odbywała się praca, zainstalowane były wyciągi powietrza, jednak nie spełniały swojej roli. W tym charakterze ubezpieczona pracowała do 1981 r.

W okresie od dnia 14 września 1981 r. do dnia 15 września 1983 r. ubezpieczona przebywała na urlopie wychowawczym.

Po powrocie z urlopu wychowawczego od dnia 15 września 1983 r. do dnia 30 czerwca 1996 r. wnioskodawczyni pracowała na oddziale kartonazu (oddział 200), gdzie produkowano pudełka do obuwia. Wykonywała tam różne czynności, w tym była pomocą przy klejeniu pudełek, które odbywało się zarówno maszynowo, jak i ręcznie. Odbierano wykrojone kartony, wyginano je i sklejało następnie, ręcznie lub maszynowo. Naklejała także otoki (lamówki wokół podeszwy) klejem kauczukowym na podeszwy. Zajmowała się ubezpieczona także produkcją sznurowadeł: przycinaniem i okuwaniem sznurowadeł – plastikiem, przy pomocy specjalnej maszyny, z użyciem acetonu, który nakładano (skapywał) na sznurowadła, a następnie plastikową końcówkę celem sklejenia całości. Wnioskodawczyni pracowała również przy drukarce wykonującej nadruki na pudełkach w zakresie nazw, opisów i rozmiarów obuwia (co wiązało się z koniecznością czyszczenia ołowianych czcionek) – co wymagało uzupełniania maszyny szkodliwą farbą, a także po zakończeniu pracy mycia wałków nadrukowujących. Wykonywała pracę także jako operator sklejarzki – zajmując się laniem kleju do maszyny oraz do wykrojonych form pudełek. Wykrojone formy pudełek pracownik zabierał na swoje stanowisko pracy i sklejał – częściowo (np. pudełka od kozaków) ręcznie.

Praca była wykonywana w oparach szkodliwych klejów – butaprenu, poliuretanowego, acetonu, toluenu, benzenu, bonikolu, pronikolu i warioplastu oraz rozpuszczalników na bazie których powstawały kleje. W całym zakładzie pracy unosił się bardzo nieprzyjemny ostry zapach, który unosił się za pracownikami także po wyjściu z zakładu pracy. Całość pracy odbywała się na dużej hali, gdzie równocześnie pracowało ok. 100 osób.

Przez obydwie sporne okresy ubezpieczona pracowała w pełnym wymiarze czasu pracy, nie korzystała wówczas z urlopów bezpłatnych. Zarówno brygadzysta, jak i mistrz ubezpieczonej otrzymali świadczenia emerytalne w obniżonym wieku z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Ubezpieczona otrzymywała dodatek za pracę w warunkach szczególnych.

dowód: świadectwo pracy z dnia 29 czerwca 1996 r. – k. 10 akt rentowych, świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 05 grudnia 1996 r. – k. 11 akt rentowych, akta osobowe – koperta na k. 32 akt sprawy, zeznania ubezpieczonej – k. 22-23 akt sprawy i protokół skrócony k. 33-34 akt sprawy, protokół elektroniczny k. 36 akt sprawy, zeznania świadków Z. B. i U. P. – k. 24-25 akt sprawy, kopia dokumentacji osobowej – k. 24-34 akt rentowych

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach niniejszej sprawy, aktach rentowych pozwanego organu w zakresie zarówno ubezpieczonej, oraz aktach osobowych ubezpieczonej ze spornego okresu, których prawdziwość i rzetelność nie była przez żadną ze stron kwestionowana. Sąd również nie znalazł podstaw do podważenia jej wiarygodności z urzędu.

Podstawę ustaleń stanu faktycznego stanowiły także zeznania świadków Z. B. i U. P., bowiem jako osoby obce, nie zainteresowane wynikiem postępowania, a jednocześnie zatrudnione w spornym okresie w tym samym zakładzie pracy, w ocenie Sądu zasługuje na walor wiarygodności, tym bardziej, że jego zeznania razem z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, w tym wyjaśnieniami wnioskodawcy, tworzą zwartą i logiczną całość.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W świetle poczynionych ustaleń faktycznych odwołanie skarżącej E. N. jest zasadne i z tego tytułu zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem niniejszego postępowania była kwestia ustalenia prawa ubezpieczonej do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Wyniki przeprowadzonego przez Sąd postępowania dowodowego wykazały, że wnioskodawca legitymuje się wymaganym 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, co sprawia, iż stanowisko organu emerytalnego odmawiające wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury, nie jest słuszne.

Ogólne zasady nabywania prawa do emerytury **dla ubezpieczonych urodzonych po 1948 r.** zostały uregulowane w treści art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 nr 153 poz. 1227 ze zm.), dalej: ustawa, zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, tj. spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) legitymują się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż: 65 lat dla mężczyzn, 60 lat dla kobiet,
- 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej: 25 lat dla mężczyzn, 20 dla kobiet,
- 3) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Podkreślenia wymaga, iż art. 184 ust 2 powyższej ustawy zmieniony został przez art. 1 pkt 20 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. nr 637) z dniem 01 stycznia 2013r., co skutkuje tym iż od 01 stycznia 2013 r. celem uzyskania uprawnienia do emerytury w warunkach szczególnych nie ma konieczności spełniania przez ubezpieczonych przesłanki rozwiązania stosunku pracy.

Aktem wykonawczym, do którego odsyła ustawa, jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Stosownie do treści § 4 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W wykazie A – prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego – stanowiącym załącznik do rozporządzenia w dziale VII (W przemyśle lekkim):

- pod pozycją 12 wskazano produkcję spodów obuwniczych ze skóry, gumy i tworzyw sztucznych oraz klejenie i powlekanie tkanin obuwniczych
- pod pozycją 14 wskazano prace związane ze szlifowaniem, klejeniem i wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego.

Wskazać również należy, iż zgodnie z przepisem § 2 ust. 1 i 2 powołanego wyżej rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Okresy pracy natomiast, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (**§ 2 ust. 2**).

Trzeba jednak zwrócić uwagę, że zgodnie z utartą praktyką i orzecznictwem w postępowaniu przed sądem okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze mogą być ustalane także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia z zakładu pracy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 r. III UZP 48/84), a więc wszelkimi dopuszczalnymi przez prawo środkami dowodowymi.

Bezspornym jest, iż ubezpieczona w dniu 09 kwietnia 2012 r. osiągnęła 55 rok życia. Wnioskodawczyni na dzień złożenia wniosku udokumentowała okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 25 lat, nie przystąpiła do otwartego funduszu emerytalnego. Niewątpliwie ubezpieczona nie pozostaje w stosunku pracy (świadectwo pracy – k. 61 akt rentowych, raport pozwanego – k. 66 akt rentowych) – co biorąc pod uwagę brzmienie art. 184 ust. 2 ustawy od dnia 01 stycznia 2013 r. pozostaje okolicznością w sprawie bez znaczenia.

Przedmiotem sporu pozostawało jedynie ustalenie, czy za zatrudnienie w opisanych wyżej szczególnych warunkach uznać można było sporny okres zatrudnienia ubezpieczonej od dnia 01 października 1974 r. do dnia 14 września 1981 r. oraz od dnia 15 września 1981 r. do dnia 30 czerwca 1996 r. w (...) Zakładach (...) w S. na stanowiskach junaka (...), obuwnika formowacza, przygotowawcza opakowań, operatora sklejarci oraz operatora sklejarci pudełek – bowiem, jak podniósł pozwany, świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 05

grudnia 1998 r. potwierdza pracę na stanowiskach bezpośredniej obsługi maszyn i urządzeń do krajania i składania arkuszy papieru, powołując się na wykaz A dział XI pozycję 5 rozporządzenia, gdzie widnieje bezpośrednia obsługa maszyn i urządzeń do składania (łamania) arkuszy papieru, krajania papieru i wyrobów poligraficznych oraz do oprawy wyrobów poligraficznych w drukarniach – zatem trudno dać wiarę zdaniem pozwanego, aby fabryka obuwia zajmowała się pracami w drukarniach. W zakresie zaś wskazanego stanowiska obuwnika formowacza przywołano wykaz A dział VII pozycję 14 rozporządzenia, tj. prace związane ze szlifowaniem, klejeniem i wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego. Dodatkowo zaś w zarządzeniu nr 19 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 6 sierpnia 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz. Urz. MG z 1983 r. nr 1 poz. 2) w wykazie A dział VII pozycja 14 w punktach 1-4 wskazano stanowiska: obuwnik - montażysta (przy ścieraniu, ścienianiu i szlifowaniu elementów wyrobów), obuwnik - montażysta (przy nanoszeniu kleju i sklejanu elementów wyrobów z użyciem klejów, obuwnik - montażysta (przy wykańczaniu wyrobów środkami chemicznymi) oraz obuwnik - montażysta (przy formowaniu cholewek, ćwiekowaniu i przesywaniu obuwia (dublowaniu).

W ocenie Sądu Okręgowego, fakt wykonywania przez ubezpieczoną pracy w szczególnych warunkach w spornych okresach znajduje potwierdzenie w zebranych w sprawie materiale dowodowym (świadcstwo pracy, świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych akta osobowe). Niewątpliwie faktyczny rodzaj pracy ubezpieczonej został potwierdzony zeznaniami świadków (k. 24-25 akt sprawy) – współpracowników ubezpieczonej ze spornych okresów zatrudnienia – którzy zgodnie wskazali, iż wnioskodawczyni stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała w warunkach szczególnych prace przy produkcji spodów obuwniczych ze skóry, gumy i tworzyw sztucznych oraz klejenie i powlekanie tkanin obuwniczych: przygotowywacza opakowań i dodatków obuwniczych (przy farbowaniu tekstyliu, taśm lamówkowych i sznurowadeł) oraz prace związane ze szlifowaniem, klejeniem i wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego: obuwnika - montażysty (przy ścieraniu, ścienianiu i szlifowaniu elementów wyrobów oraz przy formowaniu cholewek, ćwiekowaniu i przesywaniu obuwia (dublowaniu)). Należy wskazać, iż świadkowie Z. B. i U. P. stanowili wiarygodne osobowe źródła dowodowe dla Sądu, ponieważ pracowali w zakładzie pracy okresach pokrywających się z zatrudnieniem tam ubezpieczonej (U. P. od 1974 r. – w tym na obydwu tych samych oddziałach; Z. B. od 1968 r., w tym jako przełożony ubezpieczonej w ramach jej pracy w XIII (...)). Świadcowie w sposób kompletny i zbieżny opisywali zakres obowiązków ubezpieczonej na poszczególnych stanowiskach pracy w obydwu oddziałach zakładu pracy i wykonywane przez wnioskodawczynię czynności pracownicze. Wyjaśniali, iż w okresie przed urlopem wychowawczym (lata 1974-1981) ubezpieczona pracowała na oddziale opracowywania elementów spodowych na stanowisku obuwnika formowacza przy ścieraniu, klejeniu, prasowaniu, formowaniu elementów spodowych obuwia, sklejanu podeszw (gumowych) oraz podeszw z obcasami, a następnie prasowano całość celem wzmocnienia spoiwa. Praca miała miejsce w warunkach szkodliwych – w oparach kleju, który trzeba było podgrzewać. Z poszczególnych elementów sklejało całą gotową podeszwę. Na początku szlifowano podstawową część podeszwy, odkurzano z pyłu, przecierano odpowiednim rozpuszczalnikiem (dobieranym w zależności od materiału). W hali, w której odbywała się praca, zainstalowane były wyciągi powietrza, jednak nie spełniały swojej roli.. Następnie zaś po powrocie z urlopu wychowawczego od dnia 15 września 1983 r. do dnia 30 czerwca 1996 r. wnioskodawczyni pracowała na oddziale kartonazu (oddział 200), gdzie produkowano pudełka do obuwia. Wykonywała tam różne czynności, w tym była pomocą przy klejeniu pudełek, które odbywało się zarówno maszynowo, jak i ręcznie. Odbierano wykrojone kartony, wyginano je i sklejało następnie, ręcznie lub maszynowo. Naklejała także otoki (lamówki wokół podeszwy) klejem kauczukowym na podeszwy. Zajmowała się ubezpieczona także produkcją sznurowadeł: przycinaniem i okuwaniem sznurowadeł – plastikiem, przy pomocy specjalnej maszyny, z użyciem acetonu, który nakładano (skapywał) na sznurowadła, a następnie plastikową końcówkę celem sklejenia całości. Wnioskodawczyni pracowała również przy drukarce wykonującej nadruki na pudełkach w zakresie nazw, opisów i rozmiarów obuwia (co wiązało się z koniecznością czyszczenia ołowianych czcionek) – co wymagało uzupełniania maszyny szkodliwą farbą, a także po zakończeniu pracy mycia wałków nadrukowujących. Wykonywała pracę także jako operator sklejarzki – zajmując się laniem kleju do maszyny oraz do wykrojonych form pudełek. Wykrojone formy pudełek pracownik zabierał na swoje stanowisko pracy i sklejał – częściowo (np. pudełka od kozaków) ręcznie. Podkreślali oni, iż praca wnioskodawczyni była wykonywana w oparach szkodliwych klejów – butaprenu, poliuretanowego, acetonu, toluenu, benzenu, bonikolu, pronikolu i warioplastu

oraz rozpuszczalników na bazie których powstawały kleje. W całym zakładzie pracy unosił się bardzo nieprzyjemny ostry zapach, który unosił się za pracownikami także po wyjściu z zakładu pracy. Całość pracy odbywała się na dużej hali, gdzie równocześnie pracowało ok. 100 osób. Niewątpliwie opisane wyżej prace ubezpieczona wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie korzystała także z urlopów bezpłatnych. Nie bez znaczenia był także fakt, iż zarówno brygadzysta, jak i mistrz ubezpieczonej otrzymali świadczenia emerytalne w obniżonym wieku z tytułu pracy w warunkach szczególnych, oraz okoliczność, iż ubezpieczona otrzymywała dodatek za pracę w warunkach szczególnych.

Jedynie na marginesie Sąd Okręgowy wskazuje, iż nawet wobec nie uwzględnienia okresu urlopu wychowawczego wnioskodawczyni od dnia 14 września 1981 r. do dnia 15 września 1983 r., ubezpieczona spełniła wymagane kryteria, bowiem z wyłączeniem tego okresu również udowodniła przeszło 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Pozwany organ rentowy w treści uzasadnienia spornej decyzji wskazywał, iż świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 05 grudnia 1998 r. potwierdza pracę ubezpieczonej na stanowiskach bezpośredniej obsługi maszyn i urządzeń do krajania i składania arkuszy papieru, powołując się na wykaz A dział XI pozycję 5 rozporządzenia, gdzie widnieje bezpośrednia obsługa maszyn i urządzeń do składania (łamania) arkuszy papieru, krajania papieru i wyrobów poligraficznych oraz do oprawy wyrobów poligraficznych w drukarniach – zatem w jego ocenie trudno dać wiarę zdaniem pozwanego, aby fabryka obuwia zajmowała się pracami w drukarniach. Niemniej jednak z ustaleń Sądu poczynionych w ramach postępowania dowodowego w przedmiotowej sprawie wynika, iż takie właśnie prace wykonywała E. N. w ramach zatrudnienia w okresie od 1983 do 1996 r. na oddziale kartonażu, związane niejako pomocniczo i w ramach działalności ubocznej (produkcja opakowań do obuwia) zakładu pracy – które niewątpliwie wykonywała, z uwagi na opary kleju, w warunkach szczególnych. W zakresie zaś wskazanego stanowiska obuwnika formowacza pozwany stwierdził, iż przywołano wykaz A dział VII pozycję 14 rozporządzenia, tj. prace związane ze szlifowaniem, klejeniem i wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego; dodatkowo zaś w zarządzeniu nr 19 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 6 sierpnia 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz. Urz. MG z 1983 r. nr 1 poz. 2) w wykazie A dział VII pozycja 14 w punktach 1-4 wskazano stanowiska: obuwnik - montażysta (przy ścieraniu, ścienianiu i szlifowaniu elementów wyrobów), obuwnik - montażysta (przy nanoszeniu kleju i sklejanii elementów wyrobów z użyciem klejów, obuwnik - montażysta (przy wykańczaniu wyrobów środkami chemicznymi) oraz obuwnik - montażysta (przy formowaniu cholewek, ćwiekowaniu i przesywaniu obuwia (dublowaniu)). W tym kontekście należało uznać zdaniem Sądu, iż tak opisane prace niewątpliwie odpowiadają ustalonemu zakresowi prac, jakie ubezpieczona faktycznie wykonywała w pierwszym spornym okresie od 1974 r. do 1981 r. Tym samym, w ocenie Sądu Okręgowego, pomimo językowej różnicy wskazane powyżej – a zakwestionowane przez pozwanego rodzaje i nazwy prac – odnoszą się do prac, nazwanych inaczej, jednakże tożsamy z faktycznie wykonywanymi przez E. N. w spornych okresach czasu pracy, jak to zostało ustalone przez Sąd Okręgowy w przedmiotowym postępowaniu.

Wskazać jednakże należy, iż w przedmiotowym postępowaniu wyżej wskazywane dokumenty (m.in. świadectwo pracy, świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych, akta osobowe) miały charakter jedynie informacyjny, posiłkowy, bowiem Sąd – zgodnie z cytowanym już utrwalonym poglądem Sądu Najwyższego – może ustalać okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia/świadectwa z zakładu pracy, a więc wszelkimi dopuszczalnymi przez prawo środkami dowodowymi. W przedmiotowym postępowaniu zaś stanowisko ubezpieczonej – w zakresie, opisanym powyżej, w jakim Sąd uznał je za udowodnione – potwierdzone zostało w niewielkim zakresie wyjaśnieniami samej ubezpieczonej, a przede wszystkim zeznaniami powołanych przez nią świadków (współpracowników ze spornego okresu zatrudnienia).

W tym miejscu godzi się wskazać, iż zarządzenia resortowe – w tym wskazywane powyżej zarządzenie nr 19 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 6 sierpnia 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz. Urz. MG z 1983 r. nr 1 poz. 2) – nie stanowią źródeł powszechnie obowiązującego prawa, i stanowią jedynie pomocnicze akty prawa niższego rzędu oraz dokumenty dotyczące jedynie konkretnych zakładów pracy, do których odwoływali się poszczególni pracodawcy, wskazując w

dokumentacji pracowniczej (świadczeniach wykonywania pracy w warunkach szczególnych) na rodzaje wykonywanej przez pracowników pracy. Kluczowym i podstawowym dokumentem w tym zakresie pozostaje cytowane powyżej rozporządzenie. Wypowiedział się bowiem w powyższym zakresie Sąd Najwyższy, wskazując, iż źródłem prawa do emerytury za pracę w szczególnych warunkach jest ustawa z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS i rozporządzenie z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Nie jest nim natomiast zarządzenie resortowe, jako że nie stanowi źródła prawa (art. 87 Konstytucji). Wykazy resortowe wydane na podstawie § 1 ust. 2 i 3 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze mają charakter informacyjny, techniczno - porządkujący, uściślający oraz mogą mieć znaczenie w sferze dowodowej, stanowiąc podstawę domniemania faktycznego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2012 r., I UK 403/11). Na marginesie jedynie Sąd Okręgowy pragnie przytoczyć pogląd Sądu Najwyższego, który wskazał, iż co prawda, wykazy resortowe mają charakter jedynie informacyjny, techniczno-porządkujący i uściślający, jednakże z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego lub centralny związek spółdzielczy w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne (art. 231 k.p.c.), że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych - stanowić negatywną przesłankę dowodową (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 218/09; podobnie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2011 r., I UK 164/11).

W ocenie Sądu Okręgowego, wobec udowodnienia wykonywania stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych, ubezpieczony J. G. spełnił wszystkie przesłanki dla nabycia emerytury w obniżonym wieku, ponieważ osiągnął 60 rok życia, na dzień złożenia wniosku udokumentował okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 25 lat, nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, a także spełnił przesłankę udokumentowania stażu co najmniej 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Godzi się również zwrócić uwagę na to, iż zgodnie z brzmieniem art. 118 ust. 1a ustawy, w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nie ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Należy podkreślić, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2007 r. OTK-A 2007/8/97 powyższy przepis należy rozumieć w ten sposób, że za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uznaje się dzień wpływu prawomocnego orzeczenia tylko w sytuacji, gdy za nie ustalenie tych okoliczności nie ponosi odpowiedzialności organ rentowy.

Zdaniem Sądu, w niniejszej sprawie okoliczności, na podstawie których Sąd uznał odwołanie ubezpieczonej za zasadne, zostały ostatecznie wyjaśnione w drodze uzupełnienia materiału dowodowego o zeznania świadków i ubezpieczonej, wyjaśniające zakres obowiązków i charakter pracy ubezpieczonej, co uzasadnia zastosowanie dyspozycji art. 118 ust. 1a ustawy poprzez wnioskowanie a contrario.

W konkluzji z wyżej przytoczonych względów Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z cytowanymi wyżej przepisami, zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego z dnia 26 listopada 2012 r. i przyznał ubezpieczonej E. N. prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach od dnia 16 października 2012. (tj. od następnego dnia po rozwiązaniu przez ubezpieczoną stosunku pracy – świadectwo pracy k. 61-62 akt rentowych). Sąd Okręgowy wziął pod uwagę fakt, iż wniosek o emeryturę ubezpieczona złożyła w dniu 29 października 2012 r. (k. 60 akt rentowych) oraz dyspozycję art. 129 ust. 1 cyt. ustawy, zgodnie z którym świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca w którym zgłoszono wniosek.

Działając zaś na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy, Sąd wnioskując a contrario, nie stwierdził odpowiedzialności pozwanego organu rentowego za nie ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, mając na uwadze fakt, iż dopiero wyniki niniejszego postępowania dowodowego pozwoliły na poczynienie wiążących ustaleń co do charakteru zatrudnienia ubezpieczonej, mającego wpływ na jej prawo do wnioskowanego świadczenia.

SSA w SO Ewa Downar-Zapolska